

Možnosti zabezpečovania sociálnych služieb vo vidieckych obciach (prípadová štúdia)

The possibilities of provision of social services in the rural municipalities (case study)

PAPCUNOVÁ Viera – GECÍKOVÁ Ivana

Abstract

The public services, which offer municipalities to inhabitants following from law of Common establishment (legal decision competences into original competencies and also competencies which has from state) and also from self – governance competencies (decision which type of public service municipalities offer to inhabitants).

Economic independence of municipality create assumes for new relationship between municipality and another subjects not only in the municipality but also outside which offer public services.

The aim of paper is evaluate the possibilities of provision of social services in the rural municipalities in the Nitra region.

Key words

rural municipalities, social services, financing of social services

ÚVOD

Podľa Balážovej (2006) pojem verejné služby v sebe zahŕňa celý systém netrhových nemateriálnych aktivít verejného sektora. Najširší prístup zaraďuje do kategórie verejné služby všetky aktivity majúce charakter služieb, ktoré sa realizujú v rámci verejného sektora. Z hľadiska ekonomickej podstaty verejných služieb, vychádzajúc z kolektívnej spotreby služieb, verejné služby majú charakter čistých aj zmiešaných kolektívnych statkov.

Obce sú zodpovedné za hospodársky a sociálny rozvoj svojho územia a táto skutočnosť vymedzuje význam a postavenie sociálneho rozmeru ich pôsobenia. Sociálny rozmer aktivít miestnej samosprávy je neoddeliteľnou súčasťou jej fungovania. Pôsobnosti z oblasti zabezpečovania cieľov sociálnej politiky patria k základným kompetenciám obce. Ich význam v činnosti a rozvoji obcí rastie s procesmi decentralizácie verejnej správy a uplatňovania subsidiarity v usporiadaní verejnej správy (Žárska, 2007).

Poskytovanie sociálnych služieb upravuje zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách. Sociálne služby sú podľa tohto zákona špecializované činnosti, určené na zmiernenie alebo prekonanie sociálnej núdze občana. Sú nástrojom na riešenie sociálnych udalostí občana, súvisiacich s jeho zníženou sebestačnosťou alebo úplnou neschopnosťou zabezpečiť si starostlivosť o svoju osobu či domácnosť.

MATERIÁL A METÓDY

Pre hodnotenie poskytovania sociálnych služieb vo vybraných obciach Nitrianskeho samosprávneho kraja sme na základe metodiky základe typológie podľa Fázikovej – Stehlíkovej - Lacinu (1999), ktorí rozdeľujú obce podľa počtu obyvateľov do 3 veľkostných skupín:

- malé obce do 499 obyvateľov,
- stredne veľké obce od 500 do 1 999 obyvateľov,
- veľké obce nad 2 000 obyvateľov,

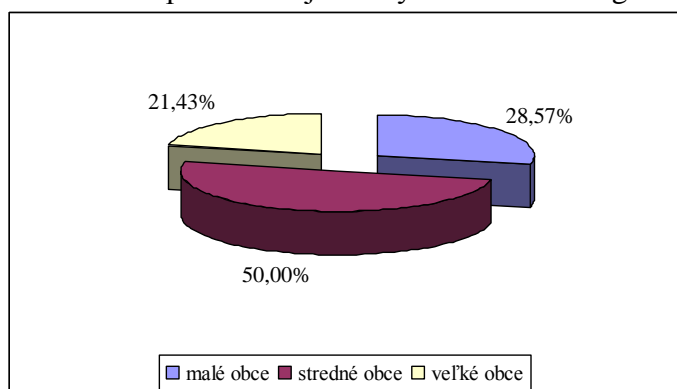
vybrali 14 obcí v nasledovnej veľkostnej štruktúre:

Malé obce (do 499 obyvateľov) – 4 (Vieska nad Žitavou, Štefanovičová, Telince, Tajná)

Stredné obce (od 500 do 1999 obyvateľov) – 7 (Slepčany, Volkovce, Choča, Nitrianska Blatnica, Veľké Vozokany, Machulince, Horné Lefantovce)

Veľké obce (od 2000 obyvateľov) – 3 (Mojmírovce, Rišňovce, Bojná)

Štruktúra respondovanej vzorky obcí graf 1



Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

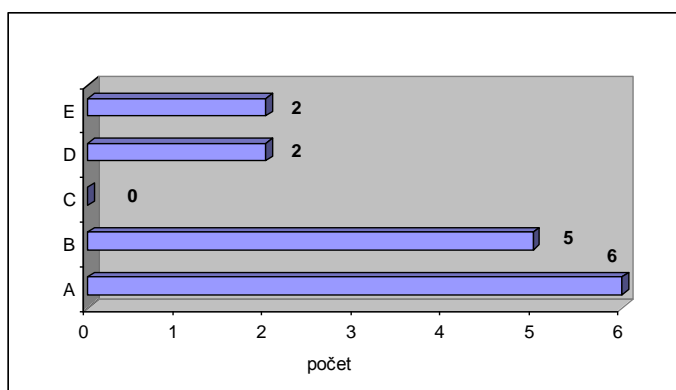
Na získanie Informácií o sociálnych službách ako aj ich financovaní sme použili dotazníkový prieskum medzi starostami jednotlivých obcí. Prieskum sa konal v období januára 2009.

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Najčastejšou sociálnou službou, ktorú obce poskytujú svojim obyvateľom je spoločné stravovanie (42,9%) a opatrovateľská služba (35,8%). Uvedená situácia je dôsledkom negatívnym demografickým vývojom, ktorý v posledných rokoch prevláda na Slovensku. V obciach prevláda obyvateľstvo v poproduktívnom veku a mnoho z nich potrebuje opatrovateľskú službu, resp. pre zlepšenie kvality života obce ponúkajú tejto skupine obyvateľov aj služby spoločného stravovania. Žiadna z obcí neponúka pre svojich obyvateľov prepravnú službu.

V dôsledku toho, že v obciach prevláda obyvateľstvo v poproduktívnom veku a táto veková skupina obyvateľov potrebuje sociálny kontakt, najčastejšie sa v obci zo sociálnych zariadení objavujú kluby dôchodcov, kde dôchodcovia trávia svoj voľný čas (42,9%). Okrem tohto zariadenia pre seniorov obce majú zriadené domovy sociálnych služieb, domovy dôchodcov resp. jedálne pre dôchodcov.

Sociálne služby, ktoré sa nachádzajú v obciach, resp. obce ich poskytujú
graf 2

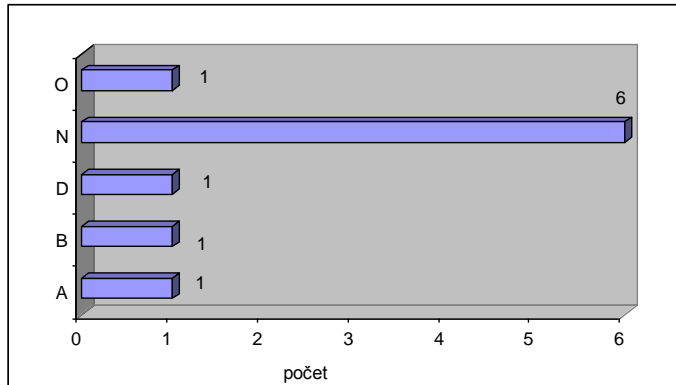


Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Legenda: A- spoločné stravovanie, B – opatrovateľská služba, C – prepravná služba, D – sociálne pôžičky, E – zariadenie sociálnych služieb

Väčšinu sociálnych služieb si obec zabezpečuje priamo sama, ale niektoré zo sociálnych služieb zabezpečujú aj iné subjekty predovšetkým z oblasti súkromného sektora. Jedinou sociálnou službou, ktorú zabezpečujú obce sami je zariadenie sociálnych služieb v obci Machulince a v obci Volkovce.

Zariadenia sociálnych služieb nachádzajúcich sa v respondovaných obciach
graf 3

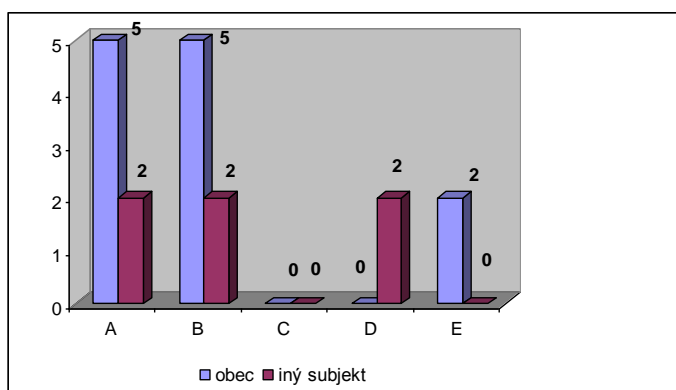


Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Legenda: A- domov sociálnych služieb, B – domov dôchodcov, D – detský domov, N – klub dôchodcov, O – jedáleň pre dôchodcov

Sociálne služby zabezpečované obcou resp. iným subjektom

graf 4



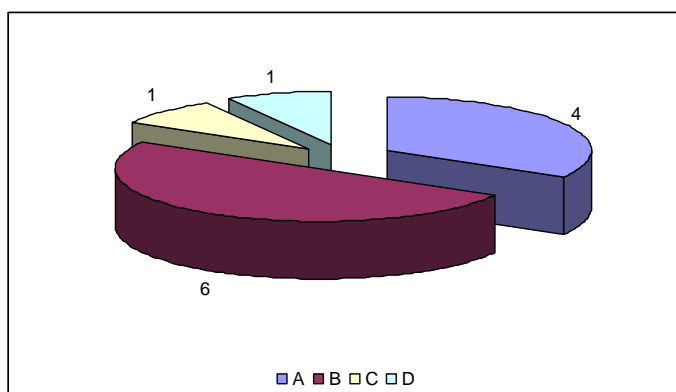
Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Legenda: A- spoločné stravovanie, B – opatrovateľská služba, C – prepravná služba, D – sociálne pôžičky, E – zariadenie sociálnych služieb

Pre zabezpečenie sociálnych služieb 6 obcí zo 14 respondovaných zamestnáva 1- 2 zamestnancov, ktorí sa venujú v obci sociálnej oblasti. Obec Nitrianka Blatnica, ktorá zabezpečuje pre svojich obyvateľov opatrovateľskú službu, spoločné stravovanie a prevádzkuje aj klub dôchodcov zamestnáva na túto činnosť 3 – 5 zamestnancov. Napriek tomu, že obec Bojná poskytuje svojim obyvateľom iba opatrovateľskú službu zamestnáva v sociálnej oblasti viac ako 5 zamestnancov.

Počet zamestnancov, ktorých má obec vyčlenených pre sociálne služby

graf 5



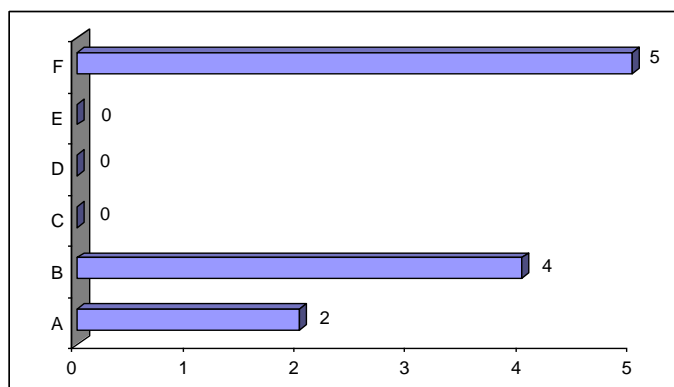
Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Legenda: A – 0, B – 1-2, C – 3 – 5, D – viac ako 5

Poskytnuté sociálne služby obce financujú predovšetkým zo svojho rozpočtu, ale aj z úhrad za poskytnuté sociálne služby. Časť finančných prostriedkov na zabezpečenie sociálnych služieb získavajú obce zo štátneho rozpočtu na základe kompetenčného zákona, ktorý časť kompetencií v sociálnej oblasti preniesol na obce.

Spôsoby financovania sociálnych služieb v obci

graf 6



Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Legenda: A – štátny rozpočet, B – úrady za poskytnuté sociálne služby, C – dary FO a PO, D – zisk z podnikania, E – združené prostriedky, E - iné

ZÁVER

Najčastejšou službou, ktorú obce poskytujú pre svojich obyvateľov je stravovanie a opatrovateľská služba. Takéto formy zabezpečovania sociálnych služieb pre obyvateľov sú výhodné, pretože ostávajú v domácom prostredí.

Klub dôchodcov ako jedno zo zariadení poskytujúce sociálne služby je zastúpený skoro v každej obci, toto zariadenie dáva priestor seniorom pre plnohodnotné prežívanie života aj v poproduktívnom veku a častokrát sa takýmto spôsobom seniori podieľajú aj na kultúrno – spoločenskom živote obce a častokrát aj spoluprácou so školskými zariadeniami v obciach (napr. organizácia rôznych kultúrno – spoločenských podujatí v obciach).

Pre zlepšenie situácie by bolo potrebné využívať aj možnosť celoživotného vzdelávania poskytovateľov sociálnych služieb a zabezpečenie bezbariérovosti verejne prístupných objektov, zvyšovanie kapacít zariadení sociálnych služieb a celkovej dostupnosti sociálnych služieb.

Tým, že v analyzovaných obciach je predovšetkým zabezpečovaná iba opatrovateľská služba resp. poskytuje sa stravovanie pre dôchodcov zodpovedá tomu aj počet pracovníkov obecných úradov zaoberajúcich sa touto problematikou.

Najväčším problémom do budúcnosti by mohlo byť práve financovanie týchto služieb, ktoré si obce hradia predovšetkým z vlastných zdrojov a tak práve finančné prostriedky by sa mohli stať limitujúcim faktorom pre poskytovanie týchto služieb pre obyvateľov.

Zvýšenie dostupnosti sociálnych služieb prináša aj kvalitatívne hodnoty smerujúce k zlepšovaniu prostredia, v ktorom sú sociálne služby poskytované, nie je len kapacitným cieľom.

Abstrakt

Verejné služby ponúkané obcou vyplývajú jednak zo zákona o obecnom zriadení (ide najmä o zákonnú rozhodovaciu právomoc v rámci originálnych a prenesených pôsobností) a taktiež vyplývajú z samosprávnych kompetencií (rozhodovanie o tom aký priestor

a rozsah verejných služieb určí a akú výšku finančných prostriedkov na konkrétnu službu vynaloží).

Ekonomická samostatnosť obce vytvára predpoklady pre vytváranie ekonomických vzťahov medzi obcou a ďalšími subjektami nielen v rámci svojho územia, ale aj mimo neho, ktoré môžu alebo už participujú na produkcii verejných služieb.

Cieľom článku je zhodnotenie poskytovania sociálnych služieb vo vybraných vidieckych obciach Nitrianskeho samosprávneho kraja

Kľúčové slová:

vidiecke obce, sociálne služby, financovanie sociálnych služieb

LITERATÚRA

BALÁŽOVÁ, E. 2006. Benchmarking služieb miestnej samosprávy na Slovensku. Bratislava, Transparency international Slovensko, 2006. - 148 s. ISBN 80-89244-09-2

ŽÁRSKA, E. 2007. Komunálna ekonomika a politika. Bratislava : Ekonóm, 2007. ISBN 978-80-225-2293-9.

KONTAKT:

Ing. Viera Papcunová, PhD., KRR FEŠRR SPU v Nitre, Tr.A. Hlinku 2, 949 76 Nitra, viera.papcunova@uniag.sk